

Vilhelm Møller-Christensen (1903–1988) – dansk pionér i osteoarkæologi

Michael 2019; 16: 171–173.

Da den danske læge og medicinhistoriker Vilhelm Møller-Christensen en septemberdag i 1935 stak sin spade i jorden over ruinerne af det nordsjællandske augustinerkloster ved Æbelholt, som i 1176 var blevet oprettet af hans navnebroder Abbed Vilhelm, kunne han ikke vide, at jorden under ham gemte på noget ganske andet og meget større end det, som han var kommet for at grave efter.

Møller-Christensen var i gang med at samle stof til en disputats om pincettens historie og havde i den forbindelse fattet interesse for pincetter og kirurgiske instrumenter fra middelalderen. Han havde kun fundet enkelte middelalderpincetter, som var opbevaret i klostermuseer, men det var hans håb, at jorden ved Æbelholt gemte på flere af slagsen.

Det blev hurtigt klart for Møller-Christensen og Nationalmuseets arkæologer, som han arbejdede sammen med, at klosterområdet ikke bare gemte på en klosterruin, men også på en begravelsesplads med hundredvis af skeletter fra middelalderen. Møller-Christensen udviklede snart en ny graveteknik, hvor det enkelte skelet blev frilagt minutiøst ud fra anatomiske og patoanatomiske hensyn – en teknik, der gav ham international anerkendelse, og som stadig fungerer som et vigtigt værktøj for osteoarkæologer. 1000 skeletter og 30 år senere afsluttede Møller-Christensen sine udgravninger af skeletterne ved Æbelholt.

På det tidspunkt var der for længst indrettet et museum på stedet (1957), og Møller-Christensen havde udgivet *Bogen om Æbelholt Kloster* (1958), der ikke bare præges af stor lægefaglig og medicinhistorisk viden, men også af en betydelig viden om kirke- og klosterhistorie, arkitekturhistorie og praktisk arkæologi.

På et af skeletterne fra Æbelholt fandt Møller-Christensen forandringer på overekstremitetsknoglerne, som han mistænkte skyldtes spedalskhed.

For at følge op på denne mistanke opsøgte og fandt han i 1948 begravelsespladsen og kirkeruinen fra et middelalderligt leprahospital – en Sankt Jørgensgård – ved Åderup uden for Næstved. Her udgravede han i perioden 1949-1968 650 skeletter og opnåede derved en enestående viden om skeletforandringerne ved spedalskhed. Han fandt på talrige skeletter karakteristiske spedalskhedsskader på ansigtsskelettet, som han beskrev minutiøst og senere gav navnet *facies leprosa*. I 1952 bekræftede han under et besøg i Bergen disse ansigtsskader ved klinisk undersøgelse og røntgenundersøgelser af syv levende leprapatienter. Disse in vivo-fund navngav han *Bergen-syndromet*. Fundet og beskrivelsen af *facies leprosa* skaffede Møller-Christensen international anerkendelse, og udenlandske leprologer gav forandringerne eponymet *Møller-Christensens syndrom* for at ære ham.

Møller-Christensen foretog tillige udgravninger af Sankt Jørgensgårde ved Spejlsby på Møn, Åker på Bornholm, Grenå og Svendborg og i perioden 1969-1974 af en middelalderlig spedalskhedskirkegård ved Aachen i Tyskland.

For at sikre, at den viden, som han havde opnået om spedalskhed gennem sine udgravninger, kunne komme nutidige spedalskhedspatienter til gavn, foretog Møller-Christensen gennem årene talrige rejser til lepraramte områder i asiatiske lande. Hans litterære produktion om lepra og lepraosteologi er mangfoldig og legendarisk, for eksempel *Ten lepers form Næstved in Denmark* (1953), *Bone changes in leprosy* (1961) og *Leprosy of the skull* (1978). Legendariske er også Møller-Christensens udgivelser om middelalderens lægekunst, for eksempel *Middelalderens Lægekunst i Danmark* (1944).

I 10-årsperioden 1964-1973 var Møller-Christensen professor i medicins historie ved Københavns Universitet, hvor han gav forskningen i og interessen for medicins historie et gevaldigt skub fremad og fik moderniseret og åbnet Medicinsk Historisk Museum i Bredgade for offentligheden, samt etableret et lille lepramuseum i baggården. Det eksisterer desværre ikke mere, men de udstillede genstande, herunder Møller-Christensens omfattende samling af lepraskæletter, er bevaret i Medicinsk Museions samling, og man kan håbe på, at de engang i en ikke fjern fremtid igen vil danne rammen om en udstilling.

Vilhelm Møller-Christensen var ikke bare en ildsjæl og en pionér. Han havde også en speciel personlighed. Ikke bare kunne han finde på skøre og overraskende ting, men hans ærekærlighed, kompromisløshed og iltre temperament skaffede ham også mange fjender og bitre opgør med hjemlige kolleger. Måske er dette forklaringen på, at der – på trods af hans betydelige indsats og format – til dato næsten ingen biografisk litteratur findes om ham.

Det forsøger speciallæge i samfundsmedicin Jesper From fra Dansk Medicinhistorisk Selskabs bestyrelse at råde bod på med indeværende minibiografi, som i korte træk beskriver Møller-Christensens liv, værk og betydning for lægevidenskaben, medicinhistorien, osteoarkæologien og leprologien.

At minibiografien præsenteres også for et norsk publikum er ingen tilfældighed, for Møller-Christensen havde gennem sin karriere et tæt samarbejde med norske leprologer og medicinhistorikere, og han blev i 1970 æresdoktor ved Universitetet i Bergen.

Rigtig god læselyst!

Litteratur

1. Lauridsen L. Peter Vilhelm Møller-Christensen. I: Cedergreen Bech S. (red.): *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udgave, København 1979-84, bind 10, s. 276-7.

Om forfatteren

Jesper Brandt Andersen er praktiserende speciallæge i pædiatri i Vordingborg.

Medlem af Dansk Medicinsk-Historisk Selskabs bestyrelse og redaktionen for *Dansk Medicinhistorisk Årbog*. Siden 2015 forfatter til flere medicinhistoriske artikler om de danske anatomer Thomas Bartholin (1616-1680) og Niels Stensen (1638-1686) i årbøgerne *Fund & Forskning i Det Kongelige Biblioteks Samlinger* og *Dansk Medicinhistorisk Årbog*. Forfatter til biografien *Thomas Bartholin. Lægen og anatomen. Fra enhjørninger til lymfekar*, København 2017.

Jesper Brandt Andersen
Rosenfeldt 3
DK – 4760 Vordingborg
jesperbrandt@dadlnet.dk